

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 1993

Η Τόνι Μόρισον γεννήθηκε στο Οχάιο των ΗΠΑ, από γονείς αфроαμερικανούς εργάτες. Η ίδια εργάστηκε ως εργάτρια, για να αντιμετωπίσει τα έξοδα των σπουδών της, και απέκτησε διδακτορικό δίπλωμα στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Δίδαξε στα Πανεπιστήμια Γέιλ και Πρίνσετον. Τιμήθηκε με το βραβείο Πούλιτζερ και το Νόμπελ Λογοτεχνίας. Στρατευμένη στην κουλτούρα της φυλής της και στο φεμινισμό, δε δίστασε να πει την γνώμη της ακόμα και αν αυτή δεν ήταν αρεστή. Χαλυβδώθηκε μεγαλώνοντας σε μια κοινωνία ρατσιστικών προκαταλήψεων, εβίωσε τις φυλετικές διακρίσεις και αυτό το κλίμα την ώθησε να αναζητήσει τις ρίζες της και τις ρίζες του λαού της, για να τις παρου-

σιάσει μέσα από τη λογοτεχνία. Η ίδια πίστευε ότι, όταν ένας πολιτισμός έχει αναγκαστεί να σωπάσει επί δεκαετίες, είναι έργο των συγγραφέων να τον παρουσιάσουν, με αντικειμενικά κριτήρια, στο ευρύτερο κοινό.

Ένα στοιχείο σημαντικό που διατυπώνεται στα γραπτά της είναι ο αλληλοεπηρεασμός των πολιτισμών και το θετικό στοιχείο που προκύπτει από αυτό το πάντρεμα.

Τα μυθιστορήματα της Τόνι Μόρισον, όπως και μεγάλο τμήμα των δοκιμίων της, εστιάζονται στα προβλήματα προσαρμογής μιας μαύρης μειοψηφίας σε μια κοινωνία, κατά πλειοψηφία, λευκή.

"Τα έργα μου δεν φέρουν κάποια μηνύματα προς τους μαύρους. Προ-

σπαθώ να ζήσω τη ζωή του διανοούμενου σε γυναίκα και σε μαύρη, και αυτό προσφέρω μέσα από τα έργα μου".

Για την Μόρισον η λογοτεχνία είναι ένα σπουδαίο όπλο στον αγώνα κατά της καταπίεσης, αλλά όχι και το μοναδικό. Πρέπει να υπάρχουν και άλλοι δρόμοι, αν και για την ίδια η λογοτεχνία είναι η μόνη οδός. Επίσης, η συγγραφέας πιστεύει ότι το σημαντικό είναι να βγει η αφροαμερικανική λογοτεχνία από το περιθώριο και να μπει στον κόσμο της έρευνας, των πανεπιστημίων και των ακαδημιών, για να βρεί τη θέση της στην παγκόσμια λογοτεχνία. Παραθέτουμε δείγμα γραφής από το βιβλίο "Αγαπημένη".

"Η Ντένβερ νόμιζε ότι καταλάβαινε το δεσμό μεταξύ της μητέρας της και της Αγαπημένης: η Σηθ προσπαθούσε ν' αναπληρώσει για το πριόνι: η Αγαπημένη την έβαζε να το πληρώσει. Όμως ποτέ δε θα υπήρχε τελειωμός, και βλέποντας τη μητέρα της να μικραίνει, ντρεπόταν και εξοργιζόταν. Ωστόσο, ήξερε ότι ο μεγαλύτερος φόβος της Σηθ ήταν αυτός που είχε και η Ντένβερ στην αρχή - ότι η Αγαπημένη μπορεί να έφευγε. Ότι προτού η Σηθ την κάνει να καταλάβει τί σήμαινε και τί χρειαζόταν, για να σύρει τα δόντια εκείνου του πριονιού κάτω από το μικρό σαγόκι για να νιώθει το βρεφικό αίμα να ξεχύνεται σαν λάδι στα χέρια της για να κρατάει το προσωπάκι της, ώστε να μείνει το κεφάλι στη θέση του, για να τη σφίγγει, ώστε ν' απορροφήσει ακίνητη τους σπασμούς του θανάτου, που διέτρεχαν εκείνο το λατρεμένο σώμα, το σφριγηλό και γλυκό μεσ' στη ζωή - η Αγαπημένη μπορεί να έφευγε. Να έφευγε προτού η Σηθ την κάνει να συνειδητοποιήσει ότι ήταν χειρότερο -πολύ χειρότερο- αυτό που έκανε την Μπέμπα Σαγκς να πεθάνει, αυτό που έμαθε η Έλλα, αυτό που είδε ο Ξεχρωμένος και αυτό που τρόμαζε τον Πωλ Ντη. Ότι κάθε λευκός μπορούσε να σου πάρει όλο σου τον εαυτό για ο,τιδήποτε περνούσε απ' το μυαλό του. Όχι μόνο να σε εκμεταλλευτεί, να σε σκοτώσει ή να σε σακατέψει, αλλά να σε βρωμίσει. Να σε βρωμίσει τόσο πολύ, που να ξεχνάς ποιος ήσουν και να μη μπορείς πια να το σκεφτείς. Και παρόλο που αυτή και άλλοι το είχαν ζήσει και το είχαν ξεπεράσει, δε μπορούσε να τ' αφήσει να συμβεί στους δικούς της. Ό,τι καλύτερο δικό της ήταν τα παιδιά της. Οι λευκοί μπορεί να τη βρωμίζαν αυτήν, αλλά όχι το καλύτερό της πράγμα το όμορφο, μαγικό, καλύτερό της πράγμα - το κομμάτι της που ήταν καθαρό. Δε θα 'χαν ανονείρευτα όνειρα για το αν ο ακέφαλος και ακρωτηριασμένος κορμός που κρεμόταν σ' ένα δέντρο με μια επιγραφή επάνω του ήταν του άντρα της ή του Πωλ Έη αν ανάμεσα στα κορίτσια που κόχλαζαν, όταν οι πατριώτες έβαλαν φωτιά στο σχολείο εγχρώμων, βρισκόταν και η κόρη της αν μια συμμορία λευκών εισέβαλε σ' απόκρυφα μέρη της θυγατέρας της, βρώμιζε τα μεριά της θυγατέρας της, πετούσε την θυγατέρα της από την άμαξα. Αυτή μπορεί ν' αναγκαζόταν να δουλέψει στην αυλή των σφαγείων, η κόρη της όχι.

Και κανείς, ούτε ένας σ' αυτή τη γη, δε θα κατέγραφε στο χαρτί τα χαρακτηριστικά της κόρης της στην πλευρά του ζώου. Όχι. Α, όχι. Μπορεί η Μπέμπα Σαγκς ν' ανησυχούσε, να ζούσε μ' αυτή την πιθανότητα η Σηθ είχε αρνηθεί - και ακόμα αρνιόταν.

Αυτά και άλλα τόσα, την άκουγε η Ντένβερ να λέει από την καρέκλα της στη γωνία, προσπαθώντας να πείσει την Αγαπημένη, το μοναδικό άνθρωπο που ένιωθε αναγκασμένη να πείσει ότι αυτό που είχε κάνει ήταν σωστό, επειδή πήγαζε από αληθινή αγάπη".